

Angelika Felska

Uniwersytet Szczeciński

Sprawozdanie z I Polsko-Niemieckiego Seminarium Naukowego „Uniwersytety Ludowe – pomiędzy teorią a praktyką” (6–7 października 2017, Szczecin)

Współcześnie poszukuje się nowych rozwiązań praktycznie we wszystkich obszarach życia ludzkiego; także edukacja człowieka stała się przedmiotem eksploracji. Edukacja człowieka dorosłego nie jest żadnym *novum* i nikogo nie dziwi to, że uczą się ludzie dorośli czy starsi. Zastanawia raczej to, jak zorganizować edukację ludzi dorosłych, co im zaoferować, aby chcieli z niej korzystać i aby była efektywna. Dlatego też zaczęto powoływać do życia (bądź też przywracać) różne instytucje oferujące edukację ludziom dorosłym. Jedną z takich ofert przygotowały uniwersytety ludowe, które są instytucjami o ponadstuletniej tradycji w Polsce i blisko dwustuletniej na świecie. Należy przyjąć, że uniwersytety ludowe (zwane też *Szkołami dla Życia*) od samego początku były przygotowane do pracy z dorosłymi słuchaczami. Mikołaj Fryderyk Seweryn Grundtvig – ojciec tej idei – zakładał, że owe placówki mają służyć dorosłym mieszkańcom duńskich wsi, którzy poprzez uczestniczenie w kursach oferowanych przez uniwersytety ludowe mieli budować tradycje narodowe, pielęgnować język ojczysty i „oświecać” wszystkie warstwy społeczne (w tym te najuboższe). Obecnie *Szkoły dla Życia* stanowią alternatywę edukacyjną i są niepublicznymi placówkami edukacyjno-wychowawczymi. Posiadają Internat, a grono ich słuchaczy stanowią przede wszystkim osoby dorosłe (powyżej 18. roku życia). Podobnie jak przed laty, tak i dziś uniwersytety ludowe swoją działalność skupiają na obszarach wiejskich oraz małomiasteczkowych, gdzie dostępność edukacji oraz możliwości rozwoju są ograniczone. Przedstawiciele obecnie działających *Szkół dla Życia* podają, że „głównym celem działalności uniwersytetu ludowego jest przygotowanie współczesnego człowieka do odpowiedzialnego funkcjonowania w stale zmieniającej się rzeczywistości społecznej”¹. Dlatego też środowisko polskich uniwersytetów ludowych od marca 2016 roku podejmuje nieustającą debatę ze światem polityki i środowiskiem akademickim w celu uregulowania funkcjonowania tych placówek w Polsce. Efektem tego są podjęte działania w Ministerstwie Kultury i Dzie-

¹ Fragment raportu z dnia 2 listopada 2017 r. opracowanego przez działaczy Ogólnopolskiej Sieci Uniwersytetów Ludowych na potrzeby Programu Rządowego Wspierania Uniwersytetów Ludowych [tekst niepublikowany].

dzictwa Narodowego, a wśród nich powołanie Zespołu Ekspertckiego ds. Uniwersytetów Ludowych, w obrębie którego planowane jest dokonanie regulacji legislacyjnych oraz finansowych dotyczących funkcjonowania tych instytucji. Debata ze światem nauki polega na współorganizacji konferencji naukowych poświęconych nieformalnej edukacji człowieka dorosłego zinstytucjonalizowanej w postaci *Szkół dla Życia*.

W związku z tym w dniach 6–7 października 2017 roku pracownicy Katedry Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Szczecińskiego we współpracy z członkami Stowarzyszenia dr. Jordana oraz Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Ludowego zorganizowali I Polsko-Niemieckie Seminarium Naukowe pt. „Uniwersytety ludowe – pomiędzy teorią a praktyką”. Celem konferencji było przedstawienie szans i zagrożeń w rozwoju polskich uniwersytetów ludowych. Organizatorom spotkania naukowego zależało na tym, aby stworzyć platformę wymiany doświadczeń oraz dobrych praktyk z zakresu edukacji osób dorosłych w Polsce oraz w Niemczech. Istotne było także to, aby połączyć wiedzę teoretyczną, gromadzoną i przedstawianą przez naukowców, z wiedzą praktyczną reprezentowaną przez praktyków prowadzących na co dzień uniwersytety ludowe bądź w nich pracujących. Zakładane w tytule seminarium połączenie teorii z praktyką udało się zrealizować dzięki udziałowi przedstawicieli Uniwersytetów Ludowych w Radawnicy, Wieżycy (Kaszubski Uniwersytet Ludowy), Grzybowie (Ekologiczny Uniwersytet Ludowy), Adamowie, Husince (Nadbużański Uniwersytet Ludowy), Mierzynie (Zachodniopomorski Uniwersytet Ludowy) oraz z okolic Krakowa. Stronę niemiecką reprezentowali tacy działacze, jak: dr Klaus Benthin z Uniwersytetu Ludowego Seddiner See, Martin Nobelmann ze Szkoły Wyższej Zrównoważonego Rozwoju w Eberswalde, Carola Christen oraz Karolina Knochenmuß z Uniwersytetu Powszechnego we Frankfurcie nad Odrą. Na podkreślenie zasługuje to, że wydarzenie naukowe zostało objęte patronatem honorowym ministra kultury i dziedzictwa narodowego prof. dr. hab. Piotra Glišńskiego. Patronat naukowy nad Seminarium przyjęło Akademickie Towarzystwo Andragogiczne, którego przewodnicząca – dr hab. Hanna Solarczyk-Szwec, prof. UMK – wygłosiła referat pt. „Dorośli uczą się inaczej?! – Dlaczego? Jak?”.

Seminarium odbyło się na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Szczecińskiego. Uroczystego otwarcia dokonał prodziekan ds. organizacji i rozwoju Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Szczecińskiego dr Hubert Kupiec oraz kierownik Katedry Pedagogiki Społecznej prof. dr hab. Barbara Kromolicka. Tematyka dwudziestu jeden wygłoszonych referatów została podzielona na pięć sesji tematycznych, w których toczyły się dyskusje nad rozwojem uniwersytetów ludowych, inicjowane przez moderatorów sesji: prof. dr hab. Barbarę Kromolicką, dr hab. Beatę Bugajską, dr hab. Hannę Solarczyk-Szwec, prof. UMK, dr. Tomasza Maliszewskiego oraz dr Aleksandrę Sander.

Sesja pierwsza, zatytułowana *Rozwój uniwersytetów ludowych*, obejmowała pięć referatów. W obradach czynnie uczestniczył dyrektor Departamentu Spraw Obywatelskich Kancelarii Prezesa Rady Ministrów Wojciech Kaczmarczyk, który w swoim referacie „Uniwersytety ludowe w programie rządowym” zaprezentował założenia dotyczące wsparcia funk-

cjonowania uniwersytetów ludowych w Polsce. Kolejną prelegentką była dr hab. Elżbieta Magiera, prof. US, która przedstawiła referat zatytułowany „Udział ruchu spółdzielczego w kształceniu i wychowaniu dorosłych w Polsce międzywojennej”. Następnie zgromadzeni goście wysłuchali prelekcji dr. Tomasza Maliszewskiego z Akademii Pomorskiej w Słupsku, który w referacie „Od konferencji w Łowiczu do Ogólnopolskiej Sieci Uniwersytetów Ludowych – próby jednoczenia polskiego ruchu uniwersytetów ludowych (1937–2016)” dał przekrój działalności polskich uniwersytetów ludowych we wskazanym okresie. W dalszej części spotkania głos zabrała dr hab. Beata Bugajska, która podjęła próbę ukazania funkcjonowania uniwersytetów ludowych w perspektywie pedagogiki społecznej („Uniwersytety ludowe – refleksje w perspektywie pedagogiki społecznej”). Ostatnim prelegentem w tej części Seminarium był dr Klaus Benthin, dyrektor Uniwersytetu Ludowego w Seddiner See (w Niemczech), który przedstawił referat pt. „Pozycja uniwersytetów ludowych w polityce oświatowej w Niemczech oraz ich finansowanie”.

Drugą sesję tematyczną, „Uniwersytety ludowe w perspektywie edukacji dorosłych”, rozpoczęła dr hab. Hanna Solarczyk-Szwec referatem „Dorośli uczą się inaczej?! – Dlaczego? Jak?”. Alina Respondek z Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji przedstawiła referat zatytułowany „Oferta sektora edukacja dorosłych Erasmus+ Edukacja dla uniwersytetów ludowych”. Następny prelegent, Jakub Mincewicz z Uniwersytetu Ludowego w Radawnicy, kontynuując wątek programów europejskich, z jakich mogą korzystać m.in. uniwersytety ludowe, mówił o „Wykorzystaniu środków europejskich (programy Grundtvig, Erasmus+) w funkcjonowaniu i rozwoju uniwersytetów ludowych – na przykładzie Uniwersytetu Ludowego w Radawnicy”. Z kolei Martin Nobelmann ze Szkoły Wyższej Zrównoważonego Rozwoju w Eberswalde (w Niemczech) przygotował wystąpienie „Historia niemieckich uniwersytetów ludowych i aktualne wyzwania”. Zamykając tę sesję, głos zabrała dr Beata Jurkowicz, przedstawiając możliwości Elektronicznej Platformy na rzecz Uczenia się Dorosłych w Europie (EPALE).

W sesji trzeciej, o tytule „Uniwersytety ludowe w zmieniającej się rzeczywistości społecznej”, zapoznać się było można z prezentacją dr. Marcina Krzymuskiego z Frankfurtu nad Odrą traktującą o wstępnych rezultatach analizy porównawczej polskich i niemieckich regulacji prawnych z obszaru działalności i funkcjonowania *Szkół dla Życia*. Carola Christen z VHS we Frankfurcie nad Odrą (w Niemczech) poddała rozważaniom pytania „Czym jest uniwersytet ludowy/powszechny w Niemczech? Jaką pełni funkcję? Jakie ma formy organizacyjne?”, na które odpowiadała na przykładzie placówki we Frankfurcie nad Odrą. Ostatnie wystąpienie tego dnia nosiło tytuł „Duński uniwersytet ludowy w perspektywie międzynarodowej – odniesienia do Europy i przeciwdziałania bezrobociu ludzi młodych”, a zaprezentował je dr Peter Buhrmann z Danii.

W drugim dniu seminarium odbyły się dwie ostatnie sesje tematyczne. W sesji czwartej, „Uniwersytety ludowe – dobre praktyki”, wysłuchano referatu dr. Romualda Domańskiego z Nadbużańskiego Uniwersytetu Ludowego na temat tradycji i współczesności w działalności Nadbużańskiego Uniwersytetu Ludowego. Mirosław Mincewicz z Uniwer-

sytetu Ludowego w Radawnicy zaprezentował rolę nauczyciela w uniwersytecie ludowym, a Stephanie Jentzsch z Uniwersytetu Ludowego w Lubmin (w Niemczech) wygłosiła referat o funkcjonowaniu Uniwersytetu Ludowego w tym mieście. Z kolei Marek Byczkowski z Kaszubskiego Uniwersytetu Ludowego w Wieżycy przedstawił Kaszubski Uniwersytet Ludowy jako przestrzeń do spotkań, poznania się i uczenia. Ostatni referat w sesji, pt. „Budowanie narodu w uniwersytetach ludowych w czasach Grundtviga i dziś”, wygłosiła Ewa Smuk-Stratenwerth z Ekologicznego Uniwersytetu Ludowego w Grzybowie.

Sesja piąta – i ostatnia – nosząca tytuł „Uniwersytety ludowe – w poszukiwaniu rozwiązań”, zawierała wystąpienia trojga prelegentów. Jako pierwsza wystąpiła Karolina Knochenmuß z Frankfurta nad Odrą, przedstawiając autorski projekt „Uniwersytety dla ludu – niemiecka koncepcja kształcenia ustawicznego w Polsce”. Następnie głos zabrał Sławomir Skwarek z Uniwersytetu Ludowego w Adamowie z wystąpieniem pt. „Tworzenie uniwersytetu ludowego we współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego. Modelowe rozwiązania z gminy Adamów”. Referat kończący cały cykl dwudniowego seminarium autorstwa Angeliki Felskiej dotyczył tworzenia uniwersytetu ludowego w polskiej rzeczywistości.

Podczas konferencji odbyło się również spotkanie Ogólnopolskiej Sieci Uniwersytetów Ludowych, podczas którego wyznaczono kierunki przyszłych działań w zakresie współpracy z Departamentem Społeczeństwa Obywatelskiego oraz wspólnego projektu do Programu Erasmus + Edukacja Dorosłych.

W podsumowaniu sprawozdania z I Polsko-Niemieckiego Seminarium Naukowego należy podkreślić, że profesjonalizm prelegentów, liczba i zróżnicowanie zaprezentowanych referatów, a także wystąpienie uczestników z dwóch odmiennych rzeczywistości funkcjonowania *Szkół dla Życia* okazało się niewątpliwym atutem tego spotkania. Sednem wydarzenia było zestawienie teorii oraz praktyki związanej z funkcjonowaniem uniwersytetów ludowych, założone przez organizatorów w tytule konferencji. Istotną wartość stanowił udział przedstawicieli świata polityki, którzy wyrażają chęć dalszej współpracy ze środowiskiem polskich uniwersytetów ludowych. Cennym owocem seminarium okazały się nawiązane kontakty, rozmowy i deklaracje współpracy. To wszystko spowodowało, że organizatorzy wydarzenia podjęli decyzję o jego cykliczności i już niebawem rozpoczną przygotowania do II Polsko-Niemieckiego Seminarium Naukowego.

Słowa kluczowe: uniwersytet ludowy, Szkoły dla Życia, kształcenie dorosłych